

Biuletenio tematika ir tema

Tarptautiniai santykiai ir geopolitika

Biuletenio laidos antraštė, probleminis klausimas

Jungtinės ekspedicinės pajėgos – koalicija NATO formate

Esminiai žodžiai

Gynyba, NATO, Jungtinė Karalystė, Jungtinės ekspedicinės pajėgos, Europos Sąjunga, Ukraina

Serija ir registracijos numeris

ZD-2026-8

Leidimo data

2026-10-09

Leidimo vieta

Vilnius

Žanras

☒ Analitinė apžvalga ☐ Kita

Šaltiniai: kategorijos

- ☐ Teisės aktai ☒ Politinė komunikacija
☒ Analitinių centrų kūriniai / leidiniai
☒ Žiniasklaidos turinys ☐ Socialinių tinklų turinys
☒ Statistiniai duomenys ☐ Mokslo darbai
☐ Metainformaciniai produktai
☐ Išviešinti slapti / privatūs duomenys

Šaltiniai: nuo – iki

2011 01 19 –
2026 09 16

Šaltiniai: kalbos

- ☒ Lietuvių k. ☐ Lenkų k.
☒ Anglų k. ☐ Kitos ES kalbos
☐ Rusų k. ☐ Kitos

Citavimui (APA stiliumi)

Nacionalinė biblioteka, Informacijos analitikos skyrius (2026). *Jungtinės ekspedicinės pajėgos – koalicija NATO formate* (ZD-2026-8). Vilnius.

Kontaktiniai duomenys

Informacijos analitikos skyrius; analitika@lnb.lt. Nacionalinė biblioteka, Gedimino pr. 51, 01109 Vilnius.

Turinio apžvalga

Darbe nagrinėjamas Jungtinių ekspedicinių pajėgų vaidmuo NATO gynybos architektūroje:

- naujausios Europos Sąjungos saugumo iniciatyvos;
- Jungtinių ekspedicinių pajėgų steigimas ir misija;
- Jungtinių ekspedicinių pajėgų laivynas;
- Jungtinės Karalystės globali politika.

1. Įžanga

Plėtojant LNB apžvalgos ZD-2026-7 apie koncepciją NATO 3.0¹ temą, šiame biuletenyje nagrinėjama

Jungtinių ekspedicinių pajėgų (angl. *Joint Expeditionary Force, JEF*)² reikšmė siekiant užkardyti Rusijos agresiją – ypač Arkties ir Baltijos jūros regionuose. Pajėgos, apie kurių įkūrimą deklaruota 2014 m. NATO viršūnių susitikime Velse³, krizės atveju būtų mobilizuotos iš 10 valstybių: Jungtinės Karalystės (JK), Danijos, Estijos, Suomijos, Islandijos, Latvijos, Lietuvos, Nyderlandų, Norvegijos ir Švedijos dalinių (iš viso iki 10 tūkst. karių⁴). Nuo 2026 m. balandžio pabaigos imta integruoti minėtų valstybių karinius jūrų

¹ Nacionalinė biblioteka, Informacijos analitikos skyrius (2026). Koncepcijos „NATO 3.0“ metmenys (ZD-2026-7). Prieiga per internetą: <https://lnb.lt/images/public/documents/analitines-apzvalgos/zd-2026-7.pdf>

² Jungtinės ekspedicinės pajėgos. (n. d.). Prieiga per internetą: <https://kam.lt/duk/jungtines-ekspedicines-pajegos/>

³ History of the JEF. (n. d.). Prieiga per internetą: <https://jefnations.org/about-the-jef/history-of-the-jef/>

⁴ Allen, J. et al. (n. d.). Super JEF. Prieiga per internetą: <https://thealphengroup.com/2026/01/19/super-jef-full-edition/>

laivynus, taigi JEF dabar gali pasitelkti ir karines jūrų pajėgas⁵, pvz. įgyvendinant sankcijas Rusijos „šešėliniam laivynui“. Apžvalgoje nušviečiama ir JEF vadovaujančios Jungtinės Karalystės geopolitinė orientacija.

JEF oficialiai įkurtos po 2014 m. Rusijos įvykdytos Krymo aneksijos⁶, kai Suomija ir Švedija dar nepriklausė NATO, o JK dar nebuvo pasitraukusi iš Europos Sąjungos (ES). Šiuo metu Suomija ir Švedija yra prisijungusios prie NATO, o Aljanso narei Kanadai pasiūlyti ypatingi santykiai su ES.

2025 m. lapkritį **Ukraina** JEF struktūroje įgijo „sustiprintos partnerystės“ statusą⁷. Šalies prezidentas Volodymyras Zelenskis nuotoliniu būdu kalbėjo dar 2022 m. gruodžio 19 d. JEF viršūnių susitikime^{8, 9}. 2026 m. rugsėjo 16 d. pageidavimą prisijungti prie JEF išreiškė **Kanada**¹⁰.

Pagal organizacijų sąveikos planą, **NATO ir JEF nekonkuruoja, jų veiklos yra glaudžiai integruotos**. Nors JEF pajėgos nėra formali NATO dalis, jos veikia kaip regioninės Aljanso saugumo stiprintojos¹¹.

2026 m. rugsėjo 16 d. Europos Komisijos pirmininkė Ursula von der Leyen pakvietė Kanadą tapti „asocijuotąja ES nare“¹². Kanados premjeras Markas Carney tokį žingsnį sutiko palankiai¹³. Savo ruožtu Europos Parlamento pirmininkė Roberta Metsola pareiškė, kad tokios šalys kaip Australija ir Naujoji Zelandija galėtų pasekti Kanados pavyzdžiu ir tapti ES „asocijuotosiomis narėmis“¹⁴. Politinėje ir teisinėje praktikoje „asocijuotosiomis narėmis“ neformaliai vadinamos šalys, pasirašiusios asociacijos sutartis su Bendrija, tačiau von der Leyen šiuo atveju siūlo ypatingą partnerystę, ir Kanada taptų pirmąja tokia valstybe, jei naujo pobūdžio sutartis būtų patvirtinta ES ir Kanadoje¹⁵.

ES šiuo metu bando tiesti lankstesnius sprendimų priėmimo kelius – ypač saugumo klausimais. 2026 m. rugsėjo 16 d. metiniame pranešime Europos Komisijos pirmininkė paragino steigti **Europos saugumo tarybą** ir kurti ES konsultacijų mechanizmą, papildantį NATO 4-ąjį straipsnį¹⁶. Pagal šiuos planus, vienai šaliai aktyvavus numatomą perspėjimo mechanizmą susirinktų visų 27 ES valstybių atstovai. Taip būtų

⁵ Joint Expeditionary Force partnerships strengthened as all ten nations agree Maritime Proposition. (2026 m. liepos 9 d.). Prieiga per internetą: <https://www.royalnavy.mod.uk/news/2026/july/09/20260709-jef-partnerships-strengthened-as-all-ten-nations-agree-maritime-proposition>

⁶ NATO Wales Summit 2014: outcomes. (2014 m. rugsėjo 12 d.). Prieiga per internetą: <https://commonslibrary.parliament.uk/research-briefings/sn06981/>

⁷ Jungtinės ekspedicinės pajėgos pradeda glaudesnę partnerystę su Ukraina. (2025 m. lapkričio 8 d.). Prieiga per internetą: <https://armijai.lt/jungtines-ekspedicines-pajegos-pradeda-glaudesne-partneryste-su-ukraina/>

⁸ At Riga summit, Sunak to call for increasing lethal aid to Ukraine. (2022 m. gruodžio 19 d.). Prieiga per internetą: <https://www.euractiv.com/section/europe-s-east/news/at-riga-summit-sunak-to-call-for-increasing-lethal-aid-to-ukraine/>

⁹ Leaders of the Joint Expeditionary Force (JEF) meet in Riga. (2022 m. gruodžio 19 d.). Prieiga per internetą: <https://www.reutersconnect.com/item/leaders-of-the-joint-expeditionary-force-jef-meet-in-riga/dGFnOnJldXRlcnMuY29tLDlwMjI6bmV3c2I1sX1JDMlo4WTIYUUtMRQ>

¹⁰ Canada applies to join UK-led military coalition. (2026 m. rugsėjo 16 d.). Prieiga per internetą: <https://www.reuters.com/world/canada-applies-join-uk-led-military-coalition-says-carneys-office-2026-09-16/>

¹¹ What is the Joint Expeditionary Force? (2024 m. rugpjūčio 6 d.). Prieiga per internetą: <https://commonslibrary.parliament.uk/research-briefings/cbp-10074/>

¹² Payne, J., Melander, I. (2026 m. rugsėjo 16 d.). EU's von der Leyen wants Canada to become bloc's first associate member. Prieiga per internetą: <https://www.reuters.com/world/eu-opens-door-canada-become-first-associate-member-eu-commission-president-says-2026-09-16/>

¹³ Rawnsley, J. (2026 m. rugsėjo 17 d.). Canada welcomes EU proposal to become 'associate member'. Prieiga per internetą: <https://www.bbc.com/news/articles/cwly7vkke4jxo>

¹⁴ Metsola: Australija ir Naujoji Zelandija galėtų tapti asocijuotosiomis ES narėmis. (2026 m. rugsėjo 17 d.). Prieiga per internetą: <https://www.lrt.lt/naujienos/pasaulyje/6/3055203/metsola-australija-ir-naujoji-zelandija-galetu-tapti-asocijuotosiomis-es-naremis>

¹⁵ Rankin, J., Cecco, L. (2026 m. rugsėjo 16 d.). European Union invites Canada to become first ever 'associate member'. Prieiga per internetą: <https://www.theguardian.com/world/2026/sep/16/von-der-leyen-mark-carney-canada-eu-first-associate-member>

¹⁶ LRT trumpai. Kas yra NATO 4-asis straipsnis? (2022 m. lapkričio 16 d.). Prieiga per internetą: <https://www.lrt.lt/naujienos/pasaulyje/6/1821993/lrt-trumpai-kas-yra-nato-4-asis-straipsnis>

siekiama atgrasyti nuo tolesnės eskalacijos ir sušvelninti grėsmės padarinius¹⁷. Turėdama omenyje visų pirma Rusiją, von der Leyen konstatavo, kad **kibernetinių atakų ir diversijų, padegimų, dronų įsiveržimų Europoje kasdien daugėja**.

2026 m. rugsėjo 15 d., Europos Komisijos pirmininkės pranešimo išvakarėse, NATO naikintuvas virš Lietuvos numušė rusišką droną¹⁸. Rugsėjo 25 d. pagrindinis Kremliaus propagandos kanalas – Rusijos valstybinė naujienų agentūra *RIA Novosti* – paskelbė straipsnį, kuriame grasinama surengti „specialiąją karinę operaciją“ (SKO) prieš Lietuvą¹⁹. Straipsnio antraštė: „Rusijos laukia dar viena SKO. Ji bus labai trumpa“. Publikacijos autorius – Rusijos užsienio ir gynybos politikos tarybos narys Aleksandras Nosovičius. Po kelių valandų straipsnis iš *RIA Novosti* svetainės buvo pašalintas²⁰.

2. Jungtinės Karalystės, Šiaurės ir Baltijos šalių pagalba Ukrainai

Nuo Rusijos agresijos prieš Ukrainą pradžios JK, Šiaurės šalys (ypač po Suomijos ir Švedijos įstojimo į NATO) kartu su Baltijos valstybėmis daugeliu saugumo politikos klausimų veikia vieningai. Jos aktyviai remia Ukrainos siekius integruotis į ES ir NATO, palaiko sankcijas Rusijai (įskaitant ribojimus jos pajamoms iš naftos eksporto), taip pat kartu vykdo kritinės infrastruktūros stebėjimą Baltijos ir Šiaurės jūrose²¹.

2026 m. rugpjūčio 23 d., Ukrainos Nepriklausomybės dienos²² išvakarėse, į Ukrainos sostinę Kyjivą atvyko kelių užsienio valstybių atstovai. Bent 6 šalys iš vadinamojo Šiaurės ir Baltijos šalių aštuonetuko (NB8)²³, apimančio Daniją, Estiją, Islandiją, Latviją, Lietuvą, Norvegiją, Suomiją, Švediją, buvo atstovaujamos aukščiausiu lygiu. Kyjive lankėsi Lietuvos vadovas Gitanas Nausėda, Suomijos prezidentas Alexanderis Stubbas, Danijos ministrė pirmininkė Mette Frederiksen, Estijos premjeras Kristenas Michalas, Latvijos Vyriausybės vadovas Andris Kulbergas, Norvegijos ministras pirmininkas Jonas Gahrre Store²⁴.

¹⁷ U. von der Leyen paragino sukurti Europos saugumo tarybą. (2026 m. rugsėjo 16 d.). Prieiga per internetą:

<https://www.lrytas.lt/pasaulis/ivykiai/2026/09/16/news/u-von-der-leyen-paragino-sukurti-europos-saugumo-taryba-44013789>

¹⁸ R. Kaunas: Lietuvoje numuštas dronas buvo rusiškas, jo taikiny buvo Ukrainoje. (2026 m. spalio 17 d.). Prieiga per internetą:

<https://www.lrytas.lt/lietuvosdiena/aktualijos/2026/09/17/news/r-kaunas-lietuvoje-numustas-dronas-buvo-rusiskas-jo-taikiny-buvo-ukrainoje-44047919>

¹⁹ Kariuomenė apie Rusijos propagandos grąsinimus Lietuvai: dėl to papildomų veiksmų nereikia. (2026 m. rugsėjo 25 d.). Prieiga per internetą: <https://www.lrt.lt/naujienos/pasaulyje/6/3063181/kariuomene-apie-rusijos-propagandos-grasinimus-lietuvai-del-to-papildomu-veiksmu-nereikia>

²⁰ Rusijos propagandistai grąšina Lietuvai: žada karą. (2026 m. rugsėjo 25 d.). Prieiga per internetą:

https://www.lrytas.lt/pasaulis/ivykiai/2026/09/25/news/rusijos-propagandistai-grasina-lietuvai-zada-kara-44156145#google_vignette

²¹ Myronov, I. (2026 m. kovo 15 d.). Military assistance of the Nordic countries to Ukraine in 2022-2025 in the context of the formation of a regional deterrence system. Prieiga per internetą: <https://www.eu-scientists.com/index.php/pmap/article/view/724>

²² Rugpjūčio 24 d. Ukrainos nepriklausomybės diena! (2026 m. rugpjūčio 24 d.). Prieiga per internetą:

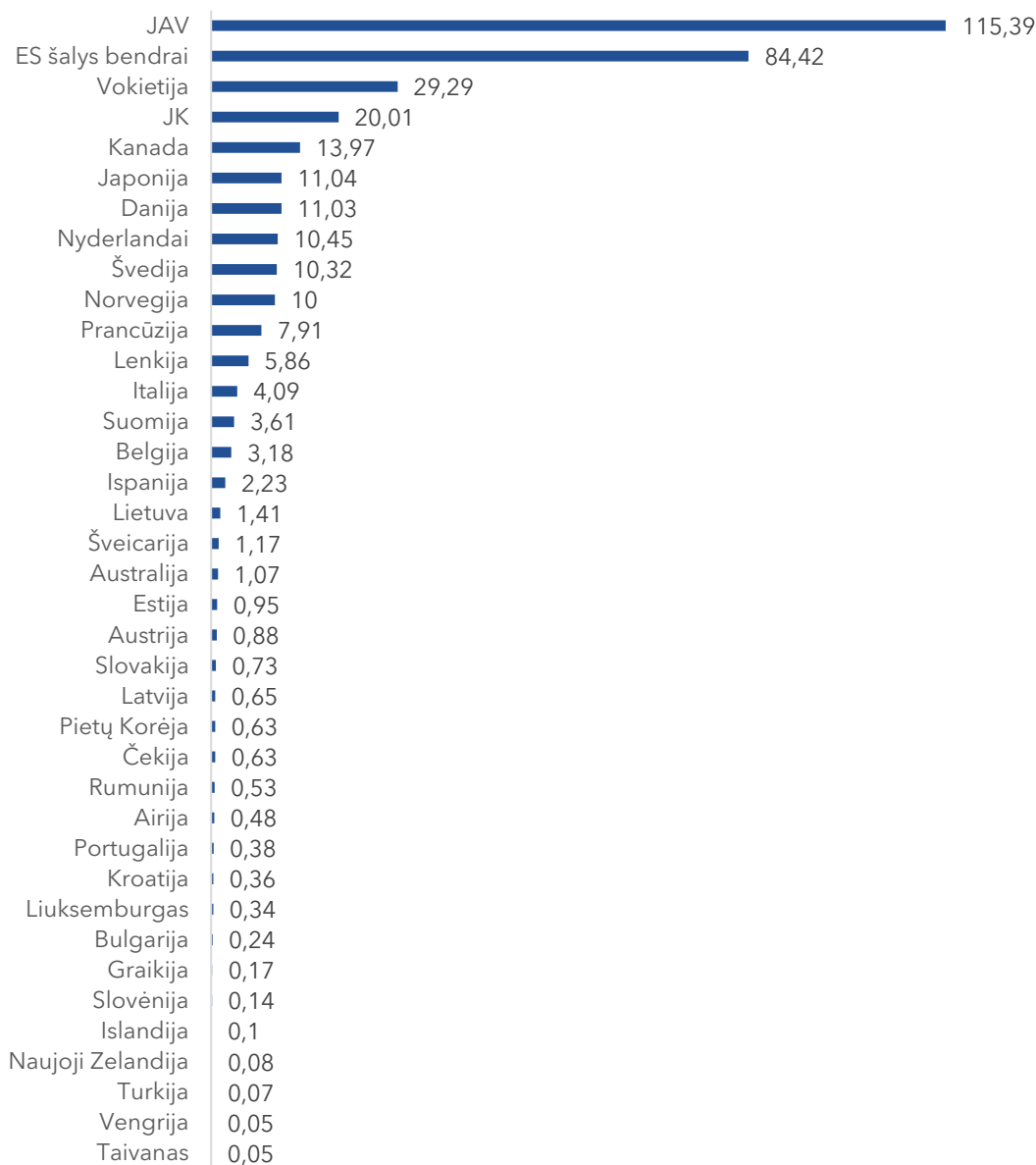
<https://vstarnyba.lv.lt/lt/naujienos/rugpjucio-24-d-ukrainos-nepriklausomybes-diena-Cyw/>

²³ Šiaurės ir Baltijos šalių aštuonetos (NB8) bendradarbiavimas. (2025 m. rugpjūčio 13 d.). Prieiga per internetą: <https://www.urm.lt/lietuva-regione-ir-pasaulyje/regioninis-bendradarbiavimas/nb8/320>

²⁴ Following the Ukraine-NB8 Summit, the President Held Six Bilateral Meetings With Leaders. (2026 m. rugpjūčio 23 d.). Prieiga per internetą: <https://www.president.gov.ua/en/news/pislya-zakinchennya-samitu-ukrayina-krayini-pivnichnoyi-yevr-106009>

Rugpjūčio 24 d. į Kyjivą atvykęs JK premjeras Andy Burnhamas²⁵ perdavė Ukrainai įslaptintus tolimojo nuotolio kruizinių raketų SCALP brėžinius bei techninius duomenis, kad ji galėtų pati pasigaminti šių ginklų²⁶. Tą pačią dieną Kyjive apsilankiusi Švedijos užsienio reikalų ministrė Maria Malmer Stenergard su Ukrainos užsienio reikalų ministru Andrijumi Sybiha aptarė karinės paramos bei naikintuvų *Gripen* tiekimo Ukrainai klausimus²⁷.

1 grafikas. Tarptautinė pagalba Ukrainai (2022 m. sausio 24 d. – 2026 m. vasario 28 d., mlrd. eurų).
© (duomenys) Statista, 2026 m.²⁸ © (grafika) Nacionalinė biblioteka, 2026 m.

²⁵ Pirmasis britų premjero vizitas į užsienį: Ukrainoje per Nepriklausomybės dieną. (2026 m. rugpjūčio 24 d.). Prieiga per internetą: <https://www.anglija.lt/straipsniai/naujienos/pirmasis-britu-premjero-vizitas-i-uzsieni-ukrainoje-per-nepriklausomybes-diena-35049>

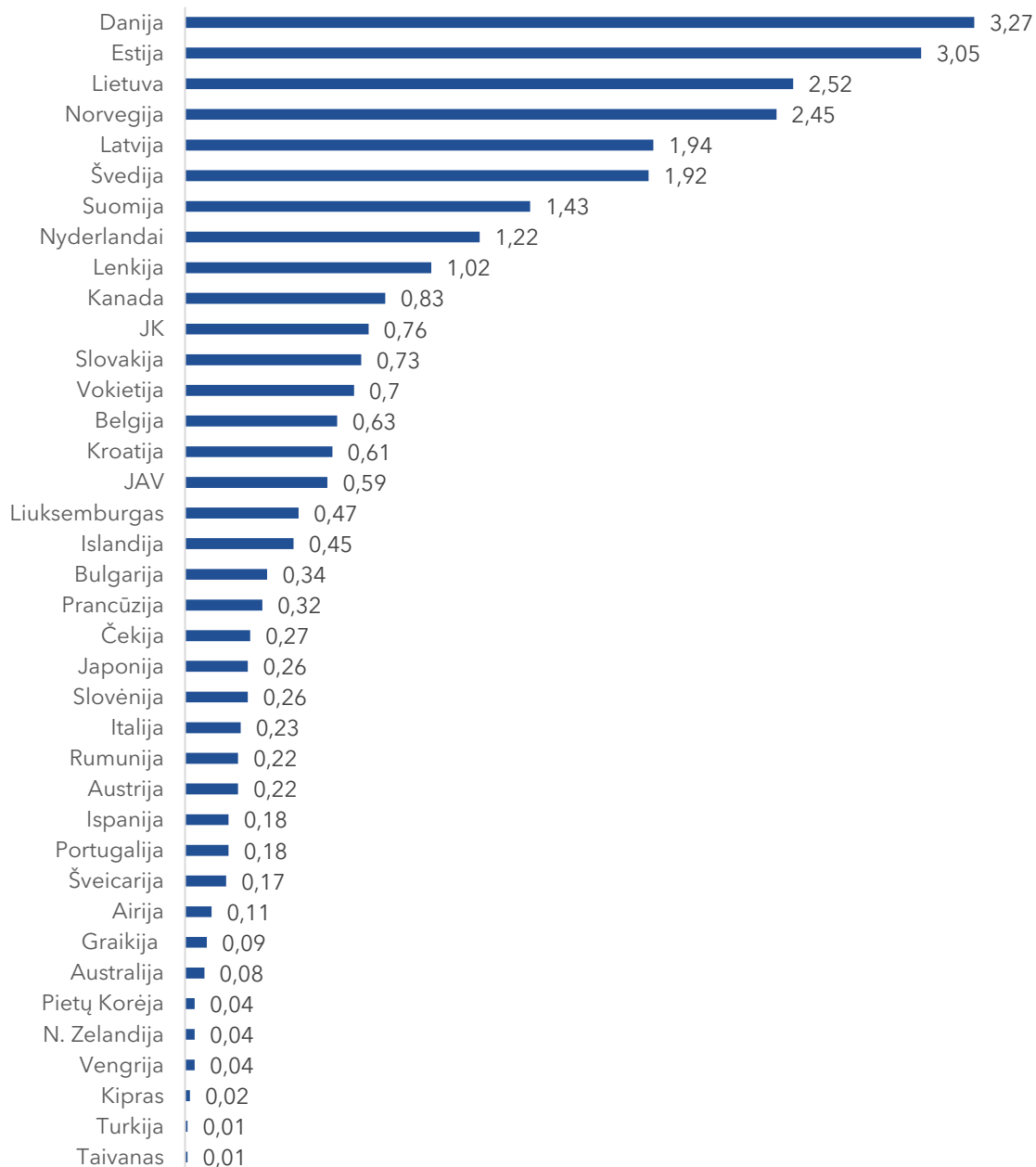
²⁶ Mooreand, H., James, I. (2026 m. rugpjūčio 25 d.). Burnham vows support for Ukraine despite 'outrageous threats' from Russia. Prieiga per internetą: <https://www.bbc.com/news/articles/clyqypkrzq5o>

²⁷ Bondarieva, K., Romanenko, V. (2026 m. rugpjūčio 24 d.). Ukrainian foreign minister after meeting Swedish counterpart: Gripen jets being prepared to defend Ukrainian skies. Prieiga per internetą: <https://www.pravda.com.ua/eng/news/2026/08/24/8050033/>

²⁸ Bilateral aid allocations to Ukraine between January 24, 2022, and February 28, 2026, by donor and type (in billion euros). (2026 m. gegužės 21 d.). Prieiga per internetą: <https://www.statista.com/statistics/1303432/total-bilateral-aid-to-ukraine/>

JK ir Šiaurės šalys (Danija, Norvegija, Suomija, Švedija) yra tarp didžiausių ir ištikimiausių Ukrainos rėmėjų kare prieš Rusiją, matuojant pagalbą tiek absoliučiais skaičiais, tiek pagal valstybių bendrojo vidaus produkto (BVP) dalį. Iki 2026 m. bendra Šiaurės regiono (be JK) parama Ukrainai pasiekė maždaug 50 mlrd. Jungtinių Amerikos Valstijų (JAV) dolerių²⁹. Verta paminėti Islandiją, kurios absoliutus indėlis, apimantis karinę bei humanitarinę pagalbą, palyginti nėra didelis – nuo karo pradžios apie 480 mln. eurų, tačiau pagal paramai skirtą BVP dalį (0,45 proc.) šalis lenkia Prancūziją (0,32 proc.).

2 grafikas. Tarptautinė pagalba Ukrainai nuo šalių BPV (2022 m. sausio 24 d. – 2026 m. vasario 28 d., proc.)
© (duomenys) Statista, 2026 m.³⁰ © (grafika) Nacionalinė biblioteka, 2026 m.

²⁹ Kabachynskyi, I. (2026 m. birželio 29 d.). What the Four Nordic Countries Got Right About Supporting Ukraine. Prieiga per internetą: <https://united24media.com/world/what-the-four-nordic-countries-got-right-about-supporting-ukraine-20267>

³⁰ Bilateral aid allocations to Ukraine as share of donor country's gross domestic product (GDP) between January 24, 2022, and February 28, 2026, by country. (2026 m. gegužės 21 d.). Prieiga per internetą: <https://www.statista.com/statistics/1303450/bilateral-aid-to-ukraine-in-a-percent-of-donor-gdp/>

Didžiulę karinę, finansinę, technologinę ir politinę pagalbą Ukrainai teikianti **Jungtinė Karalystė** – viena svarbiausių ir tvirčiausių jos rėmėjų. Oficiali britų pozicija: neteisėta Rusijos invazija į Ukrainą kelia rimtą grėsmę JK gerovei ir saugumui. Atskirų šalių eilėje pagal pagalbos ukrainiečiams apimtį JK yra 3-oji po JAV ir Vokietijos. Nuo karo pradžios JK suteikė Ukrainai 25 mlrd. svarų sterlingų (maždaug 29,13 mlrd. eurų) paramos, įskaitant karinę pagalbą, vertą 16 mlrd. svarų sterlingų (apie 18,64 mlrd. eurų) (2026 m. liepos 24 d. duomenys)³¹.

JK kartu su Prancūzija vadovauja Norinčiųjų koalicijos pastangoms remti Ukrainos saugumą. 2026 m. liepos 13 d. JK ir dar 24 šios koalicijos atstovai paskelbė apie daugiau nei 90 mlrd. eurų vertės paskolą Ukrainai.

2025 m. vasarį Prancūzijos ir JK inicijuotos Norinčiųjų koalicijos (angl. *Coalition of the Willing*) tikslas – remti Ukrainos suverenitetą ir palaikyti ugnies nutraukimą, kai dėl jo bus susitarta. Koalicijoje dalyvauja per 30 valstybių. Tai Europos, Kanados ir kitų Ukrainos partnerių iniciatyvos, skirtos, be visa kita, parodyti JAV, kad Europa pati gali rūpintis savo saugumo klausimais³².

Danija taip pat yra aktyvi Ukrainos rėmėja. Nuo karo pradžios ši valstybė ne tik prisidėjo prie ES paramos užpultajai šaliai, bet ir suteikė jai apie 10,3 mlrd. eurų vertės karinės ir apie 1,1 mlrd. nekarinės pagalbos (2026 m. rugpjūčio 13 d. duomenys)³³. Danai pirmauja pagal ukrainiečiams teikiamos paramos nuo BVP dydį (3,27 proc.), o pagal skirtą sumą (apie 11,4 mlrd. eurų) rikiuojasi 6 vietoje. Greta karinės pagalbos danai dar teikia Ukrainos valstybei finansinę paramą, padeda ukrainiečiams ekstremaliose situacijose, pvz., patiriant elektros, šilumos, vandens stygių, taip pat prisideda vykdant išminavimo darbus.

Danija tapo pioniere, finansuodama ginklų ir karinės technikos (pavyzdžiui, haubicų *Bohdana*) gamybą pačioje Ukrainoje. Šis modelis, kurį perima ir kitos Šiaurės šalys, leidžia techniką frontui pristatyti kur kas greičiau³⁴.

Norvegija yra įsipareigojusi per savo programą *Nanseno*³⁵ iki 2030 m. Ukrainai skirti 275 mlrd. Norvegijos kronų (maždaug 25,44 mlrd. eurų). Programa apima karinę, humanitarinę ir ekonominę paramą, o jos tikslas – padėti Ukrainai išlaikyti valstybės funkcionavimą karo sąlygomis. Vien 2026 m. norvegų paramos biudžetą sudaro apie 85 mlrd. kronų (7,87 mlrd. eurų), didžioji jo dalis tenka karinėms reikmėms. Metų pradžioje Norvegijos Vyriausybė paskelbė suteiksianti iš šios sumos apie 340 mln. eurų dydžio skubios ekonominės pagalbos paketą, skirtą Ukrainos energetikos sektoriui palaikyti ir pagrindinių valstybės institucijų veiklai užtikrinti³⁶.

³¹ UK support to Ukraine: factsheet. (2026 m. liepos 24 d.). Prieiga per internetą: <https://www.gov.uk/government/publications/uk-support-to-ukraine-factsheet/uk-support-to-ukraine-factsheet>

³² Krašto apsaugos ministrė D. Šakalienė: neveikimas Ukrainoje tiesiogiai paveiks saugumą mūsų regione. (2025 m. rugsėjo 4 d.). Prieiga per internetą: <https://kam.lt/krasto-apsaugos-ministre-d-sakaliene-neveikimas-ukrainoje-tiesiogiai-paveiks-sauguma-musu-regione/>

³³ Danish support for Ukraine. (2026 m. rugpjūčio 13 d.) Prieiga per internetą: <https://um.dk/en/foreign-policy/danish-support-for-ukraine/>

³⁴ Kushnikov, V. (2024 m. spalio 30 d.). Nordic countries to finance arms purchases from Ukrainian manufacturers. Prieiga per internetą: <https://militarnyi.com/en/news/nordic-countries-to-finance-arms-purchases-from-ukrainian-manufacturers/>

³⁵ The Nansen Support Programme for Ukraine. (2025 m. birželio 27 d.). Prieiga per internetą: <https://www.norway.no/en/ukraine/norway-ukraine/nansen-programme-for-ukraine/>

³⁶ What does Norwegian support to Ukraine go towards? (2024 m. gegužės 27 d.). Prieiga per internetą: <https://www.norad.no/en/insight2/tematiske-omrader/the-nansen-support-programme-for-ukraine/areas-of-norwegian-support-to-ukraine-and-neighbouring-countries/>

Oficialiais **Švedijos** Vyriausybės duomenimis, šalis Ukrainai nuo karo pradžios iki 2026 m. rugpjūčio 12 d. iš viso skyrė apie 156 mlrd. Švedijos kronų (apie 14,5 mlrd. eurų). Karinė parama sudaro didžiąją šios sumos dalį – apie 128 mlrd. kronų (apie 12 mlrd. eurų). Švedai jau yra patvirtinę 21 karinės pagalbos paketą, apimančią pažangias oro gynybos sistemas, amuniciją ir paramą ilgo nuotolio ginklų gamybai. Civilinė ir humanitarinė parama sudaro apie 28 mlrd. kronų (apie 2,5 mlrd. eurų), skirtų humanitarinei pagalbai, reformoms, šalies atstatymui ir ekonominiam stabilumui palaikyti³⁷.

Suomijos užsienio reikalų ministerijos duomenimis, bendra šalies parama Ukrainai nuo karo pradžios iki 2026 m. birželio 16 d. peržengia 4,6 mlrd. eurų. Suomiai yra suteikę 33 karinės pagalbos paketus, kurių vertė viršija 3,4 mlrd. eurų. Civilinė, vystomojo bendradarbiavimo ir humanitarinė pagalba sudaro apie 1,2 mlrd. eurų. Į šią sumą įeina tiesioginė humanitarinė pagalba (mažiausiai po 20 mln. eurų kasmet) bei apie 900 mln. eurų, skirtų Suomijoje prieglobstį gavusių Ukrainos karo pabėgėlių priėmimo išlaidoms padengti³⁸.

Baltijos šalys pagal paramą Ukrainai nuo jų BVP (Estija – 3,05 proc., Latvija – 1,94 proc., Lietuva – 2,52 proc.) patenka į didžiausią BVP dalį šiam tikslui skiriančių valstybių penketuką.

Apibendrinant galima teigti, kad JK, Šiaurės ir Baltijos valstybių politika Ukrainos atžvilgiu pasireiškia nuoseklia politine parama ir nemenka ekonomine pagalba kariaujančiai šaliai.

3. Jungtinių ekspedicinių pajėgų steigimas ir vaidmuo

Jungtinių ekspedicinių pajėgų sukūrimas (pradžioje neoficialiai jos dar vadintos „mini NATO“) istoriškai siejamas su 2011 m. kilusia JK diplomatine iniciatyva stiprinti gynybos saitus tarp Europos Šiaurės ir Baltijos valstybių. **Idėja pirmą kartą pavišinta 2011 m. sausį Londone (JK) vykusiame viršūnių susitikime**, kuriame dalyvavo devynios šalys: JK, Danija, Estija, Islandija, Latvija, Lietuva, Norvegija, Suomija, Švedija³⁹. Tuometinis JK ministras pirmininkas Davidas Cameronas siekė aptarti glaudesnės karinės ir ekonominės sąjungos kūrimą, siekiant atgrasyti galimą Rusijos agresiją Šiaurės ir Baltijos regionuose.

Susitikimas išvakarėse nebuvo pristatomas kaip skirtas gynybos reikalams. Komentuota, kad bus atvirai svarstomos ekonominės, taip pat švietimo, aplinkosaugos temos⁴⁰. Būtent tokią kryptį numatė 2010 m. britų įsteigtas **Šiaurės ateities forumas**⁴¹, kurio pirmasis renginys ir buvo jau minėtas 2011 m. viršūnių

³⁷ Sweden's support to Ukraine. (2026 m. rugpjūčio 12 d.). Prieiga per internetą: <https://www.government.se/government-policy/swedens-support-to-ukraine/>

³⁸ Finland supports Ukraine. (2026 m. birželio 16 d.). Prieiga per internetą: <https://um.fi/finland-s-support-to-ukraine>

³⁹ Andrew Rettman, A. (2011 m. sausio 19 d.). Nordic Alliance: Mini-NATO or Polar Fog? Prieiga per internetą:

<https://www.atlanticcouncil.org/blogs/natosource/nordic-alliance-mininatio-or-polar-fog/>

⁴⁰ Birrell, I. (2011 m. sausio 19 d.). Why Cameron is inviting a Viking invasion. Prieiga per internetą: <https://ianbirrell.com/why-cameron-is-inviting-a-viking-invasion/>

⁴¹ Maxwell, L. (2013 m. kovo 7 d.). The Northern Future Forum. Prieiga per internetą: <https://gds.blog.gov.uk/2013/03/07/nff/>

susitikimas. Susitikimai vyko nuo 2012 iki 2018 m.⁴², o vėliau forumo renginių nebūta. Tačiau JK, Šiaurės ir Baltijos šalių gynybos glaudinimo iniciatyvų plėtojimas tęsėsi⁴³. Nuo 2009 m. veikia Šiaurės šalių gynybos forumas NORDEFCO (angl. *Nordic Defence Cooperation*), vienijantis Daniją, Islandiją, Norvegiją, Suomiją, Švediją⁴⁴.

Iš šių iniciatyvų galiausiai išaugo JEF, kurių koncepciją britų karinė vadovybė pavišino 2012 m. Tai buvo planas **pertvarkyti JK greitojo reagavimo pajėgas** (angl. *Joint Rapid Reaction Force*) suburiant analogišką, britų tebedominuojamą, kelių valstybių junginį. Britai **gavo mandatą kurti tarptautines pajėgas 2014 m. rugsėjį per NATO viršūnių susitikimą Velse**⁴⁵. Ketinimų protokolą, numatantį, kad pajėgos pradės funkcionuoti 2018 m., pasirašė JK, Danija, Estija, Latvija, Lietuva, Nyderlandai ir Norvegija. 2017 m. prie iniciatyvos prisijungė tuo metu dar ne NATO narės Švedija ir Suomija. 2021 m. įsitraukė ir NATO narė Islandija.

Nuo 2016 m. JEF operaciniame štabe Nortvude (JK) tarnauja Lietuvos karininkas. Lietuva šioms pajėgoms skiria kuopos (apie 100 karių) dydžio vienetą, kuris veikia Danijos kariuomenės kovinės grupės sudėtyje, taip pat mediką, priskirtą JK karo lauko ligoninei⁴⁶.

2022 m. kovo mėnesį JK pavišino naują strategiją Arkties atžvilgiu, numatančią ir didesnę JK karinę parengtį. Nuo 2018 m. realiai funkcionuojanti JEF struktūra yra vienas iš JK bei NATO karinės infrastruktūros, galinčios veikti ir Arktyje, elementų⁴⁷.

Didžiausias JEF išskirtinumas ir nauda NATO - greitis ir lankstumas. Aljanso sprendimų priėmimas (konsensuso principu tarp visų narių) krizių metu gali užtrukti. Savo ruožtu JEF šalys, pasitelkdamos „savanoriško įsitraukimo“ (angl. *opt-in*) modelį, galėtų reaguoti ir dislokuoti pajėgas žymiai greičiau, ypač sprendžiant hibridines ar „pilkosios zonos“ grėsmes, kol NATO dar tik svarstytų, ar aktyvuoti savo 5-ąją straipsnį⁴⁸.

⁴² Solberg, E. (2018 m. spalio 30 d.). Opening of Northern Future Forum 2018. Prieiga per internetą: <https://www.regjeringen.no/en/historical-archive/solbergs-government/Ministries/smk/speeches-and-articles/statsministeren/talerogartikler/2018/opening-of-northern-future-forum/id2617375/>

⁴³ Ingebrigtsen, R. (2011 m. birželio 24 d.). Nordic Defence Cooperation – A mini-NATO to the North? Prieiga per internetą: <https://www.regjeringen.no/en/historical-archive/Stoltenbergs-2nd-Government/Ministry-of-Defence/taler-og-artikler/2011/nordic-defence-cooperation--a-mini-nato-/id648561/>

⁴⁴ NORDEFCO. (n. d.). Prieiga per internetą: <https://nordefco.info/>

⁴⁵ Žr. 3 šaltinį.

⁴⁶ Lietuvoje lankosi iš JK atvykęs Jungtinių ekspedicinių pajėgų grupės vadas. (2022 m. sausio 27 d.). Prieiga per internetą: <https://www.delfi.lt/news/daily/lithuania/lietuvoje-lankosi-is-jk-atvykes-jungtiniu-ekspediciniu-pajegu-grupes-vadas.d?id=89310337>

⁴⁷ New strategy sharpens UK military focus on the Arctic (2022 m. kovo 29 d.). Prieiga per internetą: <https://www.defensenews.com/global/europe/2022/03/29/new-strategy-sharpens-uk-military-focus-on-the-arctic/>

⁴⁸ Žr. 3 šaltinį.

4. Jungtinių ekspedicinių pajėgų laivynas

Kaip minėta, 2026 m. balandžio pabaigoje JK ėmė telkti JEF narių karines jūrų pajėgas^{49, 50}, **kurios gali prisidėti prie veiksmų prieš Rusijos „šešėlinį laivyną“**, skirtą apeiti ES sankcijas. Kiek anksčiau, 2026 m. kovo 26 d., JEF valstybės narės paskelbė bendrą pareiškimą dėl bendradarbiavimo kovojant su „šešėliniu laivynu“ stiprinimo⁵¹. Po krovininio laivo konfiskavimo Švedijos vandenyse Rusijos laivai buvo priversti keisti maršrutus – tai sukėlė šaliai agresorei papildomų finansinių ir logistinių sunkumų.

Rusijos karas prieš Ukrainą iš dalies **finansuojamas iš jūra vykdomo energetinių išteklių eksporto**. Valstybės pajamos iš naftos ir dujų eksporto 2026 m. svyravo: po didelio kritimo metų pradžioje vėliau jas palaikė atsigaunančios pasaulinės naftos kainos (pasaulinė naftos kainų dinamika nagrinėta dviguboje LNB apžvalgoje V-2026-6 ir V-2026-7⁵²).

„Šešėlinis laivynas“ tapo vienu iš pagrindinių Rusijos karinės mašinos kozirių, o **ES vis dar veikia pagal taikos meto logiką**: tikrina, kam laivai priklauso, jų dokumentus, draudimą ir laivų techninę būklę. Esama nuomonės, kad **Europos atsakas į „šešėlinio laivyno“ veikimą yra per silpnas**⁵³. Ekonomistas Robinas Brooksas iš *Brookings Institution*⁵⁴ ragina Vakarų valstybes visiškai blokuoti Rusijos „šešėlinį“ naftos laivyną ir uždaryti jai maršrutus per Danijos sąsiaurius⁵⁵.

Brooksas pabrėžia, kad Baltijos jūra yra kritinė Rusijos eksporto arterija – per ją gabenama apie pusė visos šalies jūriniais keliais eksportuojamos naftos. Apie 70 proc. šios naftos plukdo vadinamasis „šešėlinis laivynas“ (seni, su trečiųjų šalių vėliavomis plaukiojantys tanklaiviai), kuris padeda Maskvai apeiti jai nustatytas naftos kainų lubas⁵⁶.

2025 m. spalio duomenimis, „šešėlinį laivyną“ sudarė apie 1 300 laivų. ES sankcijas skyrė maždaug 600 laivų, Jungtinė Karalystė – apie 500, o Jungtinės Valstijos – 216⁵⁷.

Teisinę sistemą, reglamentuojančią laivų statusą ir valstybės įgaliojimus, nustato Jungtinių Tautų jūrų teisės konvencija⁵⁸. Pagal ją **laivai priklauso savo vėliavos valstybės jurisdikcijai**. Ta valstybė turi visišką valdžią spręsti saugos, techninių standartų ir tarptautinių normų laikymosi klausimus. Atviroje jūroje vėliavos valstybė turi išimtinę jurisdikciją laivo atžvilgiu, o tai labai riboja kitų valstybių galimybes įsikišti be aiškaus teisinio pagrindo. Tai kelia didelį teisinį iššūkį ES, nes dauguma „šešėlinio laivyno“ laivų,

⁴⁹ Sabbagh, D. (2026 m. balandžio 29 d.). Royal Navy chief says unified naval force will deter future Russian threats from the 'open sea border' to the north. Prieiga per internetą: <https://www.theguardian.com/uk-news/2026/apr/29/britain-royal-navy-russia-open-sea-border-europe>

⁵⁰ Brexit reversed: UK leads northern European naval force to deter Russia. (2026 m. gegužės 5 d.). Prieiga per internetą: <https://euperspectives.eu/2026/05/uk-leads-northern-european-naval-force-to-deter-russia/>

⁵¹ Ananyev, D. (2026 m. birželio 6 d.). Europe vs. Russia's Shadow Fleet: Why Detentions Alone Aren't Enough. Prieiga per internetą: <https://united24media.com/world/europe-vs-russias-shadow-fleet-why-detentions-alone-arent-enough-19507>

⁵² Nacionalinė biblioteka, Informacijos analitikos skyrius (2026). Karinių konfliktų poveikis pasaulinei naftos rinkai (V-2026-6 ir V-2026-7). Prieiga per internetą: https://lnb.lt/images/public/documents/analitines-apzvalgos/v-2026-6_ir_v-2026-7.pdf

⁵³ Žr. 51 šaltinį.

⁵⁴ Brookings (n. d.). Prieiga per internetą: <https://www.brookings.edu/>

⁵⁵ Brooks, R. (2026 m. birželio 21 d.). Europe Needs to Blockade Russia in the Baltic. Prieiga per internetą: <https://robinjbrooks.substack.com/p/europe-needs-to-blockade-russia-in>

⁵⁶ Ten pat.

⁵⁷ Žr. 51 šaltinį.

⁵⁸ What is UNCLOS? (n. d.). Prieiga per internetą: <https://www.unclos.net/what-is-unclos/>

nepaisant jų naudojimo sankcijoms apeiti, išlieka oficialiai saugomi valstybių, su kurių vėliavomis plaukioja⁵⁹.

Nuo 2025 m. gruodžio iki 2026 m. kovo Jungtinės Valstijos, Indija ir ES valstybės sulaikė mažiausiai 14 „šešėlinio laivyno“ laivų⁶⁰. Britų karališkasis jūrų laivynas atliko svarbų vaidmenį daugelyje laivų sulaikymo operacijų, koordinuodamas misijas arba teikdamas žvalgybos informaciją.

Verta paminėti, kad NATO sąjungininkės 2026 m. pavasarį Arkties vandenyne **atskleidė ir užkardė slaptą Rusijos operaciją prie Svalbardo (Špicbergeno)**. JK, Norvegijos ir JAV laivai susekė ir sustabdė rusų povandeninius laivus, kurie, kaip įtarta, testavo naują technologiją, skirtą pažeisti povandeninius šviesolaidinius kabelius⁶¹.

Apibendrintai galima teigti, kad dabartiniai ES veiksmai Rusijos „šešėlinio laivyno“ atžvilgiu yra daugiausia situaciniai ir orientuoti į pažeidimus, susijusius su atskirais laivais, o ne tiesiogiai į rusiškos naftos gabenimą. Atsižvelgiant į „šešėlinio laivyno“ mastą, visiškai eliminuoti šį sankcijų vengimo kanalą yra nerealu. Tačiau konfiskavimo perspektyva galėtų paskatinti laivų savininkus didinti gabenimo tarifus. Tai galėtų pakenkti laivyno ekonominiam gyvybingumui ir sukelti nuostolių tiek Kremlui, tiek jo klientams.

5. Jungtinės Karalystės nacionalinės geopolitinės pastangos

Šiame skyriuje nagrinėjami tiek su Europos saugumu susiję, tiek kitus pasaulio regionus apimantys JK globalios politikos aspektai⁶².

Iš ES pasitraukusi JK vykdo karinę politiką **Atlanto, Ramiajame, Indijos vandenynuose, taip pat Arktyje**. JK užsienio politikos kryptys po *Brexit*⁶³ išdėstytos koncepcijoje *Global Britain*⁶⁴, kurią 2016 m. pristatė tuometinė premjerė Theresa May, o vėliau išplėtojo Boris Johnsono Vyriausybė. Pagrindinis koncepcijos tikslas – parodyti, kad JK, pasitraukusi iš ES, neatsiribos nuo globalių tendencijų, o priešingai – taps dar aktyvesnė, atviresnė ir labiau į pasaulį orientuota valstybė.

⁵⁹ Žr. 51 šaltinį.

⁶⁰ Ten pat.

⁶¹ Strimaitytė, R. (2026 m. rugsėjo 10 d.). NATO atskleidė slaptą rusų operaciją prie Svalbardo. Prieiga prie interneto: <https://kauno.diena.lt/naujienos/pasaulis/konfliktai-nelaimės/nato-atskleide-slapta-rusu-operacija-prie-svalbardo-1774107>

⁶² 2022 m. JK politika buvo nušviesta LNB apžvalgoje „Karas Ukrainoje ir Europos Sąjungos, Jungtinės Karalystės bei Lenkijos geopolitinių strategijų kitimas“ (Y-2022-17)

⁶³ „Brexit“ (n. d.). Prieiga per internetą: <https://www.vle.lt/straipsnis/brexit/>

⁶⁴ What is Global Britain? (2020 m. rugsėjo 24 d.). Prieiga per internetą: <https://ukandeu.ac.uk/the-facts/what-is-global-britain/>

Kariniai *Global Britain* doktrinos aspektai detaliai išdėstyti 2021 m. strateginiame dokumente *Integrated Review*⁶⁵ ir vėlesniuose gynybos aktuose. Juose nurodomos gairės, kaip transformuoti JK į aktyvią, globaliai veikiančią karinę galią.

Dabartinė JK karinė doktrina vertinama kaip „nuolatinio įsitraukimo“ (angl. *Persistent Engagement*) ir hibridinio karo koncepcija (pirminiai variantai paviešinti 2020 m.)⁶⁶. Doktrina remiasi Integruoto veikimo koncepcija (angl. *Integrated Operating Concept*), kuria panaikinama griežta riba tarp sąvokų „taika“ ir „karas“. JK ginkluotosios pajėgos orientuojamos veikti vadinamojoje „pilkojoje zonoje“ – vykdyti informacinį karą, atremti hibridines grėsmes, kibernetines atakas ir terorizmą dar nepasiekus atviro karinio konflikto ribos⁶⁷. Ši koncepcija nubrėžė gaires, kaip JK kariuomenė turėjo veikti iki 2025 m. ir vėliau. Koncepcija išreiškia perėjimą nuo pramonės eros karinių platformų (tankų, laivų) prie informacijos amžiaus sistemų (skaitmenizacijos, kibernetinio saugumo, kosmoso ir dirbtinio intelekto)⁶⁸.

Pagrindiniai JK karinės doktrinos aspektai apima šias sritis:

- karinių jūrų pajėgų stiprinimą ir globalų matomumą (angl. *Forward Presence*)⁶⁹;
- geopolitinį posūkį į Indijos ir Ramiojo vandenynų regioną (angl. *Indo-Pacific Tilt*)⁷⁰.

Nors Europos ir Atlanto saugumas išlieka kritinis prioritetasis, doktrinoje *Global Britain* įtvirtintas strateginis kursas – Indijos ir Ramiojo vandenynų regionas. Tai daroma siekiant atsverti augančią Kinijos įtaką ir apsaugoti JK prekybos kelius. Nuolatinis lėktuvnešių (pvz., *HMS Queen Elizabeth*) dislokavimas strategiškai svarbiuose regionuose demonstruoja gebėjimą telkti karinę jėgą bet kurioje pasaulio vietoje⁷¹.

Pastarąją kryptį stiprina su JAV ir Australija sudarytas **aljansas AUKUS**⁷², skirtas kartu kurti atominis povandeninius laivus ir vystyti pažangias karines technologijas. Nors aljansas daugiausia asocijuojasi su Jungtinių Valstijų karine galia, Jungtinė Karalystė yra svarbi strateginė partnerė siekianti užtikrinti stabilumą Indijos ir Ramiojo vandenynų regione⁷³.

Kitas vien anglosaksų šalių aljansas, kurio ištakos siekia Antrąjį pasaulinį karą, yra „**Penkios akys**“ (angl. *Five Eyes*) – JK, JAV, Kanados, Australijos, Naujosios Zelandijos žvalgybų veiklos koordinavimo

⁶⁵ Global Britain in a Competitive Age: the Integrated Review of Security, Defence, Development and Foreign Policy. (2021 m. kovo 16 d.). Prieiga per internetą: <https://www.gov.uk/government/publications/global-britain-in-a-competitive-age-the-integrated-review-of-security-defence-development-and-foreign-policy>

⁶⁶ Launch of the Integrated Operating Concept by General Sir Nick Carter. (2020 m. spalio 6 d.). Prieiga per internetą: <https://www.warnermccall.co.uk/launch-of-the-integrated-operating-concept-by-general-sir-nick-carter>

⁶⁷ Integrated Operating Concept. (2026 m. spalio 26 d.). Prieiga per internetą: <https://www.gov.uk/government/publications/the-integrated-operating-concept-2025>

⁶⁸ Ten pat.

⁶⁹ Global Britain and seapower. (2021 m. spalio 28 d.). Prieiga per internetą: <https://www.maritimefoundation.uk/publications/maritime-2021/global-britain-and-seapower/>

⁷⁰ The UK's tilt to the Indo-Pacific and what's next for its policy to the region? (2025 m. kovo 28 d.). Prieiga per internetą: <https://commonslibrary.parliament.uk/research-briefings/cbp-10052/>

⁷¹ Žr. 69 šaltinį.

⁷² AUKUS. (2026 m. balandžio 28 d.). Prieiga per internetą: <https://publications.parliament.uk/pa/cm5901/cmselect/cmdfence/841/report.html>

⁷³ What is Aukus, the submarine deal between Australia, the UK and US? (2025 m. spalio 21 d.). Prieiga per internetą: <https://www.bbc.com/news/articles/cgr589k5yleo>

iniciatyva⁷⁴. Būtent „Penkioms akims“ priklausančių šalių teisingumo ministrai 2022 m. gegužę deklaravo, kad remia Ukrainos pastangas surasti ir nubausti visus rusų kariškius ir civilius, Rusijos agresijos prieš Ukrainą metu padariusius karo nusikaltimų⁷⁵.

Verta paminėjimo ir anglosaksų šalių – JK, Kanados, Australijos ir Naujosios Zelandijos – glaudesnės integracijos vizija, sutrumpintai vadinama **CANZUK**⁷⁶. Pvz., jos kontekste plėtojama idėja, kad šioms valstybėms ir JAV reikėtų sudaryti muitų sąjungą⁷⁷.

Pažymėtinas **JK, Lenkijos ir Ukrainos trišalis paktas**, kuris buvo sudarytas 2022 m. vasario 17 d. Kyjive, likus savaitei iki Rusijos įsiveržimo į Ukrainą.⁷⁸ Paktu siekiama pagerinti kibernetinį ir energetinį saugumą bei kovoti su dezinformacija.

JK gynybos finansavimas yra nuosekliai didinamas – siekiama ilgalaikio tikslo nuo 2029 m. **krašto apsaugai skirti 3 proc. BVP**⁷⁹.

Siekiant įgyvendinti globalias ambicijas, JK politiniai ir kariniai ištekliai turėtų būti didinami.

Tarptautinio strateginių studijų instituto analitiko Beno Barry teigimu, Šaltojo karo pabaigoje 1991 m. britų karinėse pajėgose buvo 155 tūkst. karių – keturiose divizijose, devyniose šarvuotosiose ir keturiose pėstininkų brigadose. 2025 m. JK turėjo 75 tūkst. karių dvejose divizijose, dvejose šarvuotosiose ir trijose pėstininkų brigadose. Kovinė galia susitraukė daugiau nei perpus, o kariuomenė mažiau pasirėngusi karui. Prastai pasiruošusi ne tik didelio intensyvumo kovai su Rusija, bet ir ribotam vaidmeniui kaip potencialių Ukrainos saugumo užtikrinimo pajėgų dalis.⁸⁰

Tiesa, JK geopolitinis potencialas, kurį **sustiprina ir simbolinis istorinis kapitalas**, nėra menkas. JK yra **branduolinė valstybė**, pareiškusi, kad, Rusijai panaudojus branduolinį ginklą kare su Ukraina, būtų pasirėngusi adekvačiai atsakyti, nors nebūtinai branduoliniu ginklu⁸¹.

Pastaraisiais metais JK keliskart siuntė savo karo laivus į ginčytinus teritorinius vandenius, taip rodydama, kad nepripažįsta kai kurių valstybių teritorinių pretenzijų. Šis britų vėliavos ir karinės jėgos demonstravimas yra JK veiksmai, derinti ne tiek su ES, kiek su JAV:

⁷⁴ Five Eyes Intelligence Oversight and Review Council (FIORC). (n. d.). Prieiga per internetą: <https://www.dni.gov/index.php/ncsc-how-we-work/217-about/organization/icig-pages/2660-icig-fiorc>

⁷⁵ 'Five Eyes' justice chiefs endorse Ukraine war crime prosecutions (2022 m. gegužės 20 d.) Prieiga per internetą: <https://www.aneews.com.tr/world/2022/05/20/five-eyes-justice-chiefs-endorse-ukraine-war-crime-prosecutions>

⁷⁶ Why CANZUK? Discover the advantages of our proposals between the CANZUK countries. (n. d.) Prieiga per internetą: <https://www.canzukinternational.com/why-canzuk>

⁷⁷ Lind, M. The Anglosphere Needs a Customs Union (2022 m. spalio 28 d.) Prieiga per internetą: <https://nationalinterest.org/feature/anglosphere-needs-customs-union-205531>

⁷⁸ Ukraine, UK, Poland announce security pact amid heightened tensions (2022 m. vasario 17 d.)

Prieiga per internetą: <https://www.defensenews.com/global/europe/2022/02/17/ukraine-uk-poland-announce-security-pact-amid-heightened-tensions/>

⁷⁹ Martin, T. (2026 m. birželio 30 d.). UK prime minister pledges near \$105B defense budget by 2029. Prieiga per internetą: <https://breakingdefense.com/2026/06/uk-prime-minister-pledges-near-105b-defense-budget-by-2029/>

⁸⁰ Barry, B. (2025 m. gruodžio 19 d.). The decline and fall of the British Army. Prieiga per internetą: <https://www.iiss.org/online-analysis/commentary/2025/12/the-decline-and-fall-of-the-british-army/>

⁸¹ UK 'likely already wargaming' response to potential Russian nuclear strike on Ukraine. (2022 m. spalio 16 d.). Prieiga per internetą: <https://www.independent.co.uk/news/uk/home-news/uk-russia-ukraine-war-nuclear-weapons-b2201321.html>

- 2021 m. birželį britų karo laivas praplaukė arti Krymo – į zoną, kurią Rusija laiko savo teritoriniais vandenimis, nors dauguma pasaulio valstybių to nepripažįsta⁸²;
- 2021 m. liepą britų lėktuvnešis su palydos laivais įplaukė į Pietų Kinijos jūros zoną, į kurią pretenzijas reiškia Kinija⁸³.

Britai savo karinį buvimą ir navigacijos laisvę (karinėje jūrų terminologijoje dažnai vadinamą „vėliavos demonstravimu“, angl. *showing the flag*) pastaruoju metu keliskart aktyviai rodė arti Kinijos krantų, ypač Taivano sąsiauryje bei Pietų Kinijos jūroje:

- 2025 m. rugsėjo 12 d. JK karališkojo laivyno fregata *HMS Richmond*, veikdama kartu su JAV eskadriiniu minininku *USS Higgins*, kirto Taivano sąsiaurį. Šis plaukimas buvo dalis didesnės JK lėktuvnešio *HMS Prince of Wales* smogiamosios grupės dislokavimo Indijos ir Ramiojo vandenynų regione⁸⁴.
- 2025 m. birželį JK pakrantės patrulinis laivas *HMS Spey* sėkmingai praplaukė pro Taivano sąsiaurį ir sulaukė griežtos Pekino kritikos⁸⁵.

JK yra ištikima amerikiečių partnerė tiek Europoje, tiek kituose pasaulio regionuose. Tačiau iš dabartinio Jungtinių Valstijų prezidento Donaldo Trumpo **JK sulaukė politinių kirčių**, keliančių įtampą abiejų šalių santykiuose⁸⁶. Pvz., jis pasisakė už Airijos iš Šiaurės Airijos susijungimą. (2026 m. rugsėjis)⁸⁷. Tai įvyko kelios dienos prieš Škotijos, Šiaurės Airijos ir Velso politikams pareiškiant, kad šios JK dalys turi teisę atsiskirti⁸⁸.

Be to, Trumpas yra užsiminęs, kad nepultų į pagalbą JK, jei **ateityje kiltų naujas karinis konfliktas su Argentina dėl Folklando salų**. Kaip priežastį jis nurodė tai, kad JK nepadėjo JAV konflikte su Iranu⁸⁹.

Taigi, JK aktyviai veikia dviem kryptimis:

- Šiaurės ir Baltijos šalių integracijos srityje, neišskiriant ir karinio dėmens, kuris derinamas su pagalba Ukrainai;
- vadinamosios anglosferos (JK, Kanada, Australija, Naujoji Zelandija, JAV) ryšių stiprinimo srityje; tai pasireiškia JK aktyvumu Kinijos jūrinėse prieigose.

⁸² British warship challenges Russian claims to Crimea. (2021 m. birželio 25 d.). Prieiga per internetą: <https://www.atlanticcouncil.org/blogs/ukrainealert/british-warship-challenges-russian-claims-to-crimea/>

⁸³ Aircraft carrier HMS Queen Elizabeth and her Carrier Strike Group have entered the South China Sea, a region largely claimed by China. (2021 m. liepos 27 d.) Prieiga per internetą: <https://ukdefencejournal.org.uk/british-aircraft-carrier-ignores-chinese-warnings-and-enters-south-china-sea/>

⁸⁴ Royal Navy frigate HMS Richmond conducts transit of the Taiwan Strait. (n. d.). Prieiga per internetą: <https://www.navylookout.com/royal-navy-frigate-hms-richmond-conducts-transit-of-the-taiwan-strait/>

⁸⁵ LaGrone, S. (2025 m. rugsėjo 16 g.). U.S., U.K. Warships Transit Taiwan Strait, Pentagon Confirms. Prieiga per internetą: <https://news.usni.org/2025/09/16/u-s-u-k-warships-transit-taiwan-strait-pentagon-confirms>

⁸⁶ Trumpas pasisakė už Airijos iš Šiaurės Airijos susijungimą. (2026 m. rugsėjo 12 d.). Prieiga per internetą: <https://www.lrt.lt/naujienos/pasaulyje/6/3050053/trumpas-pasisake-uz-airijos-is-siaures-airijos-susijungima>

⁸⁷ Ten pat.

⁸⁸ Škotijos, Šiaurės Airijos ir Velso politikai reikalauja teisės į apsisprendimą. (2026 m. rugsėjo 14 d.). Prieiga per internetą: <https://www.lrt.lt/naujienos/pasaulyje/6/3052475/skotijos-siaures-airijos-ir-velso-politikai-reikalauja-teises-i-apsisprendima>

⁸⁹ Trump hints US would not back UK over Falkland Islands due to lack of Iran war support. (2026 m. rugsėjo 3 d.). Prieiga per internetą: <https://www.bbc.com/news/articles/c1kx4m70l4yo>

Galima teigti, kad, nepaisant globalių ambicijų, NATO išlieka JK gynybos politikos pagrindas. Valstybė siekia išlaikyti lyderystę Aljanse, ypač stiprindama atgrasymo priemones prieš Rusijos keliamą grėsmę Rytų Europoje ir teikdama ilgalaikę karinę paramą Ukrainai.

6. Apibendrinimas ir akcentai, į ką atkreipti dėmesį ateityje

JK, Šiaurės ir Baltijos valstybių politika Ukrainos atžvilgiu pasireiškia nuoseklia politine parama ir nemenka ekonomine pagalba kariaujančiai šaliai.

Didžiausias JEF išskirtinumas ir nauda NATO – greitis ir lankstumas. Aljanso sprendimų priėmimas (konsensuso principu tarp visų narių) krizių metu gali užtrukti. Savo ruožtu JEF šalys pagal „savanoriško įsitraukimo“ modelį, galėtų reaguoti ir dislokuoti pajėgas žymiai greičiau, ypač sprendžiant hibridines ar „pilkosios zonos“ grėsmes, kol NATO dar tik svarstytų, ar aktyvuoti savo 5-ąjį straipsnį.

Dabartiniai ES veiksmai Rusijos „šešėlinio laivyno“ atžvilgiu yra daugiausia situaciniai ir orientuoti į pažeidimus, susijusius su atskirais laivais, o ne tiesiogiai į rusiškos naftos gabenimą. Atsižvelgiant į „šešėlinio laivyno“ mastą, visiškai eliminuoti šį sankcijų vengimo kanalą yra nerealu. Tačiau konfiskavimo perspektyva galėtų paskatinti laivų savininkus didinti gabenimo tarifus. Tai galėtų pakenkti laivyno ekonominiam gyvybingumui ir sukelti nuostolių tiek Kremlui, tiek jo klientams.

Globaliu mastu JK aktyviai veikia dviem kryptimis: Šiaurės ir Baltijos šalių integracijos srityje, neišskiriant ir karinio dėmens, kuris derinamas su pagalba Ukrainai, taip pat vadinamosios anglosferos ryšių stiprinimo srityje (tai pasireiškia JK aktyvumu Kinijos jūrinėse prieigose).

Nepaisant globalių ambicijų, NATO išlieka JK gynybos politikos pagrindas.

Akcentai, į ką atkreipti dėmesį ateityje

- Vertinant Rusijos ketinimus ir galimą atsaką į juos, Lietuva patenka į tikėtino konflikto zoną, todėl būtina nuolat tikrinti šalies karinių pajėgų parengtį.
- JEF sausumos pajėgos ir laivynas suteikia Lietuvai galimybę dalyvauti karinėse operacijose, jeigu jos vyktų „savanoriško įsitraukimo“ pagrindu, o tai didina šalies valstybinės administracijos atsakomybę priimant sprendimus.